

PERZIJA

Srce Perzije je današnji Iran. Prva velika svetovna država so od 6. - 5. stol. BC. Obseg: Od Egipta na Z do Inda na V. Odnos do **podrejenih** ljudstev:

- Perzijcem plačujejo davke
- lahko ohranijo jezik in običaje,
- ahko sodelujejo v vojski (vendar ne kot vojaški poveljniki).

Veliki vladarji

To je **Kir veliki** (Kuruš) in je ustanovitelj države. Pride do Male Azije. Drugi se imenuje **Kambiz**. Pravijo mu 'okrutni norec'. Zadnji je **Darej Veliki** (Darejavauš), sam si da naziv 'kralj kraljev'. Je sposoben vojskovodja in diplomat. Uredi hierarhično urejen birokratski aparat, kuje zlat denar – dareikos. Darej uspešno pobira davke, saj ima po celi državi urejen nadzor. Rečejo jim kraljevi zaupniki, 'oči in ušesa'. Ima osebno stražo 10 000 nesmrtnih. To so telesni stražarji, ki varujejo kralja in so le najboljši vojaki. Darej je pogosto upodobljen v sfingi.

Stiki med Perzijci in Grki

Prvi stik se zgodi 6.stol.BC. Do tedaj Perzija **zasede** Egipt, območje grških polis na obali Male Azije. Nimajo prijateljskih stikov. Grke moti to, da se Perzijci pred kralja vržejo in mu poljubljajo noge – proskineza. To je kasneje zahteval tudi Aleksander Veliki.

Jonski upor

Prvi **spor** med Grki in Perzijci se zgodi leta 500 BC, ko se upre mesto **Milet**. Grki ne odreagirajo kaj preveč. Grki so poslali Miletu 20 ladij. 494 BC Perzijci zatrejo upor, Milet porušijo, moške ubijejo, otroke in ženske pa zasužnjijo. Dogodek je uvod za napad Perzije nad Grčijo. Preden se začne vojna pošljejo v Grčijo glasnike. Ker ni bilo glasnikov nazaj se je začela vojna.

Grško Perzijske vojne

Prvi spopad se začne na **Maratonem** polju 490 BC. Perzijci pošljejo 50 000 vojakov. Bojujejo se Atenci in Platajci pod vodstvom **Miltiada** (11 000 Atencev). Zmagali so **Grki**, Perzijci so se umaknili (20000 vojakov). Grki so zmagali, ker so dobro **poznali** področje, kjer so se borili, pa tudi zaradi dobre **taktike**. Padlo je 30 000 Perzijcev. Phidipides je tekel 2 dni iz Maratona v Atene. Ko je prispel na cilj je umrl. **Darej** je takoj ukazal drugo vojno, vendar je ni dočakal, ker je prej umrl. Njegov sin **Kserkis** je po desetletnih pripravah to vojno tudi začel. Vdril je čez Helespont. Ta bitka se je zgodila leta 480 BC v **Termopilah**. V Atenah zato nastaneta dve stranki:

- **pomorska stranka** □ **Temistokles**
- **kopenska stranka** □ **Aristid**

Šli so po nasvet v Delfe. Sodeč po odgovoru so začeli takoj graditi ladje. Zgradili so približno 180 ladij. So najmočnejša **pomorska** sila v Grčiji. Grki so imeli tako okoli 300 ladij.

Ožina **Termopile** omogoča uspešno obrambo številnim šibkejšim Grkom. Bitka traja 2 dni brez uspeha. Grk Efialt izda Perzijcem obhodno pot in Perzijci pridejo Grkom za hrbet, jih obkolijo. **Leonidas**, Spartanski kralj ukaže **umik** vojske, sam pa s 300 Spartiati in 700 Tespijci brani sotesko do zadnjega moža.

Perzijci vdrejo v Atiko in zažgejo Atene – prvi beg Atencev.

Odločilna bitka se zgodi pri **Salamini** leta 480 BC – pomorska bitka. **Temistokles** zvabi perzijsko ladjevje v ožino pri otoku Salamina. Grki so imeli 300 trier (majhne ladje, okretne, gibljive), Perzijci pa 100 barkač. Perzijsko ladjevje je delno poškodovano zaradi viharja. Sestavljajo jih velike in nerodne ladje, ki jih težko manevrirajo. Grške ladje so kratke in okretne. Grki poznajo teren. Bitka traja 12 ur in **Grki** tudi zmagajo.

Zadnja bitka je bila v **Platajah** leta 479 BC. Zmagajo **Grki**, Perzijska vojska pobegne.

Vzroki za zmago Grkov

- grška vojska je homogena, dobro opremljena (za 30cm daljše sulice)
- poznavanje ozemlja in terena bojevanja
- psihološka prednost: Grki se borijo za svojo svobodo, za svoj politični red
- boljše poveljevanje, boljše tehnično znanje